

YABANCI DİL İLE MİLLÎ KÜLTÜRÜ YARATMA VE BATILAŞMA

Prof. Bahri SAVCI

Türkiye'de Üniversiteciliğin hârikulâde bir şekli gelişmeğe kavuşmuş gibi gözüktüğü bu son devrenin, Türkiyenin entellektüel ve ilmî zihniyet alanında bir gerçek kalkınma teşkil etmediğini tesbit etme de, yalnız, taliin bir garip tezdalı tesadüfü değildir. Bu ; içine düştüğümüz buhran istidatlı bir akımın bizi götürdüğü tabii bir merhalenin ifadesidir.

Evet, şu son yıllarda, Türkiyede, türlü bölgelerde, türlü üniversiteler açma hususunda bir gelişme vardır: Ege Üniversitesi, Doğu Üniversitesi, Orta - Doğu Teknik Üniversitesi, daha şimdiden Türk toplumunu eğitime ve yüceltmeden ibaret olan görevlerine başlamışlardır. Bunları başka bölgelerde, başka üniversiteler takip edeceğe benziyor. Daha şimdiden Türkiye, Üniversitelerinin sayısı ile öğünecek duruma gelmiştir.

Fakat, Üniversitelerin, daha doğrusu Üniversiteciliğin arzettiği son duruma içten baktığımız zaman, görüntünün o kadar parlak olmadığı da hemen anlaşılır.

Burada, bu menfi görüntünün bütün yönlerini göstermeye kalkmıyasağız. Sadece, sosyal konjonktürün; akademik mesaiden çok siyasî kademelerle yakın teması olan diğer faaliyetleri ve bunları yapanları birinci plâna alarak, fikri mesai erbabını ikinci plânda bırakmasının, Üniversitenin prestijine getirdiği gölgeyi işaret edeceğiz: bu yüzden de, bizzat Üniversitenin, batılama, batılı Üniversite olma gibi, Üniversite içinde millî kültürün inşa malzemesi ve araçları gibi konularda nasıl bir atalete düşüp, düşünme faaliyetinden uzak kaldığına dikkat nazarını çekeceğiz.

Gerçekten, müşterek Batı uygarlığı mirasının temel unsurlarını, bu uygarlığın Atom çağındaki gelişme istikametini araştırırken, bu konuda millî kültürün yeri, rolü, araçları hususunda üniversiter açıdan derin bir düşünceye dalmayı gerektiren bir önemli olay karşısında - Orta - Doğu Teknik Üniversitesinde eğitimin baştan aşağı yabancı dille yapılması olayı karşısında - Üniversite, büyük bir zihni atalete düşmüştür. Oysa ki; boynumuzun borcu olan müşterek Batı Uygarlığı Ailesinden olma zo-

runda bulunan millî toplumumuzu; kendi millî dilimizi bir kenara atarak bir yabancı dil ile batılaştırma denemesine kalkan Orta - Doğu Teknik Üniversitesi'nin bu teşebbüsü üzerinde önemle durmamız gerekirdi. Oysa ki, durmadık, ve tenkit süzgecinden geçip, teemmül ile olgunlaşmayan bu fikir, - Türk toplumunu bir yabancı dil kanalı ile, Batılı kültür halkası içine sokma deneyi - sessiz - sedasız, fakat kesin bir ifade ile, uygulanmaya başladı bile....

Bütün bir Üniversitenin eğitim ve ilmî araştırma faaliyetini bir yabancı dile dayatma lüzumu nereden geliyor?

Türkiyenin 150 yıldır sürüp gelen dâvası batılı olmak, Batı uygarlığı çemberi içine girip, bu çemberin bir halkası olmaktır. Bunun içindirki, Türkiye 150 yıldır Batı Uygarlığının aslî kıymetlerini bulmağa, Batıdaki ilim ve teknik faaliyetlerin künhüne varmağa uğraşiyor. Acaba şimdiye kadar bu hususta kullanılan millî dilin bu aslî kıymetleri yokolmağa, bu künhü kavramağa yetersizliği mi belli oldu da, hattâ buna engel olduğu mu sabit oldu da, şimdi, bu engelden kurtularak, yabancı bir dil ile eğitim yapan, ilmi faaliyetini yabancı dile dayatan bir Üniversite kanalı ile bu amaca ulaşılmağa çalışılıyor; bunun mümkün olduğu sanılıyor ve isbat edilmeye uğraşılıyor?

Keza Batı Uygarlığının, bir kopya, bir sun'î yaşayış biçimi olmadığı; akla ve eşyanın tabiatına uygun bir düzen ve sürekli bir yaratma çabası olduğu da bir gerçektir. Şimdi Milletlerarası seviyede bir yaratıcılığa, millî dilin yetersizlik ile mâlûl temeline dayanarak çıkmanın imkânsızlığı mı tahakkuk etti de; Batılının Uygur yaşayış biçimine, yaratma ve düzen getirme seviyesine, bir yabancı dil kanalı ile ulaşılacağı umuluyor?....

Keza Batı Uygarlığının, bir müşterek kültür hareketi ve seviyesi olduğu da bir gerçektir gene.... Bu müşterek kültür; bazan, Hıristiyanlıktan unsurlar almıştır, bazan - ve esas temel olarak belki - eski Yunan - Lâtin kaynaklarından gıda almıştır. Ve her hal ve kârda bugün, müsbet ilim zihniyetine, hümanist bir dünya telâkkisine dayanmaktadır. Acaba millî dilin, bu müsbet ilim zihniyeti ile hümanist telâkkiyi kavramağa ve ifade etmeğe yetersizliği mi hattâ buna engel oluşu mu - anlaşıldı da ona sırt çevrilmiş oluyor?

Bu sorular ortaya çıkarılıp mahiyetleri tartışılmalı idi. Türkiyenin mevcut Üniversiteleri, Orta - Doğu Teknik Üniversitesinin de hayata doğup aralarına katılışını selâmlarken, onun eğitim ve ilmî faaliyetini bir yabancı dile dayatmasını öğrenir öğrenmez, bunun nedenini de tartışma konusu yapmalı idi. Batı Uygarlığının bir millî kültürler muhassılası ol-

duğunu ; Batı Uygarlığının gerektirdiği unsurlarla kıvamını bulmuş batılı millî kültüre ise hiç bir yerde yabancı dil ile varılamadığını, bir Üniversitenin gerçek görevini, bir yabancı dil kullanarak başaramıyacağını, eğitimini ve ilmî çalışmasını yabancı dile dayatan bir Üniversitenin, Batılı Üniversiteye benzer şekilde bir faaliyette bulunuyormuş gibi görünmekten öteye geçemeyeceğini ; bu itibarla da, Batılı renkte millî kültürün oluşma ocaklarından biri haline gelebileceğini ortaya koymalı idi.

Kısmen elimizde olmayan sebeplere dayansa da, tamamile geç kaldığımızı bilmekle beraber, bir Üniversitenin Türkiyedeki görevini düşünme vesilesi ile bu meseleye dokunmak istiyorum.

Gerçekten bir Üniversitenin, Türkiyede iki görevi vardır : a - Millî sosyetenin oluşlarını - tarihteki ve zamanımızdaki halleri ile - tesbit etmek, bu oluşların, toplumumuzun toplumsal ilerleme istikametine yönelmesine bir müessirlik getirmek ; b - Türkiyenin yönetmenlerini yetiştirmek....

Önce birinci göreve bakalım : Millî sosyetenin oluşlarını tesbit faaliyeti ; ilmi metot kullanma ile, ilmi teemmüle dayanan bir değerlendirme faaliyetidir. Bunu yaparken kavramları yabancı dil ile ifade etmede en küçük bir pratik fayda düşünülemez. Bu oluşların, toplumsal ilerleme istikametimize doğru yönelmesini sağlamak üzere yapılacak açıklamaların, aydınlatmaların, yol göstermelerin, - ve bunlara dokunan bütün araştırmaların - bu faaliyetin hitap edeceği toplumun dilinden başka bir dil ile ifadesi ise, ancak ve ancak beyhudedir ; ayrıca imkânsızdır da... Şöyle ki :

Toplumsal ilerleme istikametimiz, Batı Uygarlığıdır : sanat ve edebî zevk incelemesi ile gelişen «duygu yücelikleri» ni ; felsefî teemmül yolu ile gelişen «düşünce yücelikleri» ni ; araştırmacı müsbet zekâ gelişmeleri ile yaratılan «teknoloji yücelikleri» ni kucaklayan Batı Uygarlığı.... Duygu yüceliğine, duyguların ifade aracı olan millî dili ihmal ederek ; düşünce yüceliğine, gene düşünceleri anlatacak olan millî dili bırakarak ; teknoloji yüceliğine de, gene o yüceliğe varmanın yolu olan araştırmacı zekâyı geliştiren ve besliyen millî dili bir kenara koyarak varmak mümkün olamaz.

Burada Batı Uygarlığının gerektirdiği seviyede bir duygu, düşünce, teknoloji yüceliğine vararak, sonunda o Uygarlığa birşeyler katabilmek için, önce Batı kaynaklarına gitmek gerektiğini söylemeliyiz. Batı kaynaklarına da, ancak batı dilleri ile gidilebilir. Fakat, bir yabancı toplumun yaratıcı zekâsını ; duygu ve düşünce dehasını veren bir yabancı dili

ile, kendi millî dehamızın unsurlarını inşa ve sonra da bunu Batı Uygarlığına bir katkı olarak vermek mümkün mü?....

Türkiyedeki bir Üniversitenin ikinci görevine bakalım: Bu, gelecekteki yönetmenleri yetiştirme görevi idi. Buna kamu hizmetleri alanında sorumluluk olacak kişileri yetiştirmek diyebileceğimiz gibi; genel olarak ülkenin Batı Uygarlığı istikametindeki gelişmesi hareketine önderlik edecek aydınları yetiştirme ve onları sürekli bir fikir hareketi içinde fikri olarak beslemek de diyebiliriz.

Şimdi düşününüz: Bir yönetmen ki yöneteceği kitle karşısında ve içinde; bir önder ki, yol göstereceği toplumun karşısında ve içinde yer alıp, onunla temasını kurarken, kendisini yetiştirip geliştiren yabancı toplum dehasını yüklü yabancı dilden gelen bir kompleks ile, bu kitle ve toplum karşısında yer alacaktır. Bundan; bir millî sosyete yönetme, ona önderlik etme hususunda ne kadar pratik ve bilhassa psikolojik imkânsızlıklar çıkacağını düşünmek gerekir.

Profesöründen öğrencisine kadar bütün Üniversite mensuplarına, Batılı kaynaklardan yararlanma gücünü verme problemi ile; millî kültürü yaratan ocakların başında gelen Üniversitenin, toplumu Batılı toplum haline sokma işini yabancı dil ile yapmasını isteme problemlerini, bir-birinden ayırarak düşünmede her zaman fayda vardır.